

145 ani de la proclamarea Independenței României

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Meșinca
Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de Cluj
Editura Tipo MC, Oradea - 2020

Cartea Mea e și a Ta!

ISSN 2734-6889

ISSN-L 2734 -688

**O magnifică "ISTORIE a BISTRİȚEI ANTICE" a Pr. prof. Nicolae Feier
(Incursiune în sacralitatea locului, din zorile istoriei până azi)¹**

Prof. Vasile GĂUREAN

Nu mi-am putut închipui vreodată că aş putea avea în faţă şi voi parcurge o astfel de lucrare, de natură a fi mândria municipiului, judeţului şi nu numai. Să ne întrebăm câte oraşe ale ţării se pot mândri cu o ISTORIE ANTICĂ a aceluia loc, aşa cum avem noi acum?

Părintele profesor, aflat într-o expansiune energetică a puterilor intelectuale, este un adevărat tezaur de informaţii istorice şi nu numai, pe baza cărora a mutat mereu mai departe, în profunzimea istoriei, frontierele cunoaşterii. După ce am avut ocazia să cunosc aproape toate lucrările anterioare ale domniei sale, pot concluda că prezenta este o împlinire sintetic-compendiară a tuturor realizărilor de până acum.

Coordonatele pe care se desfăşoară demersul auctorial sunt cele ale unor îndemnuri adresate nouă şi citate la începutul lucrării: ale unui Tacitus, Thomas Spidlik, M. Kogălniceanu, acad. M. Păcurariu, Teotim, Mitropolitul Tomisului: „Studiaţi-vă tradiţia şi scrieţi-vă studiile în limbi de circulaţie internaţională - pune cardinalul Th. Spidlik - pentru că e mare păcat că lumea cunoaşte atât de puţin din tradiţia voastră spirituală, parte importantă din cultura universală.”

„Dacă nu-ţi cunoşti începutul neamului tău, vor veni alţii să-ţi spună că pământul pe care locuieşti nu e al tău. Toate acestea ni s-au spus şi nouă, românilor. Începutul ni s-a tăgăduit, numele ni s-a prefăcut în mai multe chipuri, pământul ni s-a sfâşiat, drepturile ni s-au călcat” (Mihail Kogălniceanu)

Memorabile rămân cuvintele Acad. prof. Mircea Păcurariu adresate părintelui bistriţean în 2020: „Tu eşti un om al cercetării dialectice interdisciplinare. Ai o lejeritate de a încânta cititorul cu incursiuni uluitoare din antichitate până azi. De pildă, spui că Dealul Dumitrei de azi nu poate fi decât un antic Dellos al Demetrei. Înclin să cred că este aşa, din demonstraţia ta filologică, dar când îmi pui în faţă un mare Vas de aur al unei Pytia de la noi şi patruzeci de urne funerare daco-agatârşe, deja m-ai convins.

¹ Articol apărut în Luceafărul din 9 ianuarie 2022

145 ani de la proclamarea Independenței României

Și etimologia ta referitoare la Ardeal, ca Ary dellos are substanță și credibilitate, deoarece bătrânii ziceau „Arydeal”. Mă mir cum de nimeni nu a formulat această ipoteză până acum. Strabon și Iordanes întăresc supoziția ta..”

M-am bucurat să constat că Părintele Nicolae Feier are o puternică susținere și colaborare din partea autorităților locale, din care unele chiar îi prefațează elogios prezentul demers, așa cum face dl. Ioan Turc, Primarul municipiului bistrițean, dar și dl. Augustin Zegrean, ex-Președintele Curții Constituționale. „Lucrarea - zice edilul Ioan Turc - este plină de informații inedite pentru noi, cei care credeam până acum, că bistrițenii epocilor vechi eram o populație rudimentară și săracă. Constatăm cu surprindere și veți vedea și în această carte, că avem o populație veche, extrem de avansată, cu o cultură și de o noblețe neegalată până azi, care slujea lui Dumnezeu în vase mari de aur, că femeile strămoșilor purtau coliere de aur de o frumusețe artistică greu de egalat”. Acest lucru îl afirmă de altfel și Vasile Pârvan (în lucrarea „Dacii”): „bazileii, tarabostesii ardeleni, își înarmau oștenii în zilele de paradă cu securi de aur masiv, iar Micenele își aveau concurenți redutabili în Dealurile lui Ares, Aery Dellos”.

S-a spus despre Italia că este un adevărat muzeu, fiindcă oriunde ai săpa afli ceva, iar acest statut par să îl aibă deja și ținuturile pe care le locuim. Descoperiri spectaculoase s-au făcut în județul nostru, asupra cărora se apleacă cercetător Părintele profesor: roate de bronz la Arcalia, Vasul de aur de pe Dellosul Dumitrei, Colierul de aur de la Dipșa, toporul de aur masiv de la Țufalău, (confirmând strălucit alegațiile lui Homer despre agatârșii din Transilvania). Străbunii erau bogați în aur, fiindcă regiunea Rodna - până spre Apuseni avea aur din destul, pe care - spune N. Bălcescu - „îl vezi strălucind până și prin noroiul drumurilor”. Idem depozitul masiv de bronzuri de pe Dealul Dumitrei și cel de la Dipșa, compus din 611 piese, aflate în Muzeul Brukenthal de la Viena, ca și la Bistrița, cetăți, lăcașe de cult etc.

Și mai aveau străbunii traci și urmașii lor încă un fel de aur: Sarea, nu mai puțin prețioasă decât aurul și pe care o atestă bogăția toponimelor și hidronimelor județului. Mai avem cele 40 de urne funerare de lângă grădina bistrițeană a lui Lucian Blaga, din cetatea antică a Bistriței, incluse într-o listă bogată la începutul lucrării. Privitor la aceasta, datele consemnate provoacă uimire, fiindcă la această mare cetate se referă Aun alt cercetător, să-i zicem independent, Adrian Linca: „era cea mai mare cetate din Transilvania, având 670 de metri lungime și 90 de metri lățime”. „Locuitorii Dumitrei au fost obligați să aducă anual, începând cu 1532, câte 100 de care de piatră, fapt pentru care aceștia vor cere în 1585 răscumpărarea acestei îndatoriri, din motivul că nu mai era piatră de cărat sau alte motive economice.” (NF) Zidurile Dellosului Dumitrei vor deveni zidurile burgului bistrițean.

„Așadar - zice Părintele Nicolae Feier - 53 de ani ori ori 100 de cară. Este de bănuț cum a fost distrus acest sit arheologic din care s-ar fi putut obține informații extrem de valoroase.” Desigur, noile instrumente de care se dispune azi și care oferă o vedere în profunzime până la 10 m vor aduce multe viitoare surprize arheologice și informaționale. Alături de cercetătorii bistrițeni, privim uluiți aceste obiecte rămase, amintite mai sus, multe „datând de circa 3800 de ani, din vremuri când Atena și Roma nu existau”.

Frecvent ne sunt amintite vechimea, noblețea și vastitatea teritoriului pe care locuiau străbunii traci, despre care însuși Herodot mărturisește că „sunt cel mai mare neam după inzi”, de la Caucaz în inima Europei. „Este vorba despre un popor care, prin strămoșii săi își are rădăcini de patru ori milenare; aceasta este mândria și este puterea noastră” - scria Nicolae Iorga. În rândul acestora, bessii erau casta preoțească mare și puternică, dintru care „se alegeau bessileii (regii și împărații)”. Rufius Festus, în a sa „De imperatoribus romanibus”, atestă neobișnuita lor vitejie: „De multe ori, armatele romane au fost măcelărite de către aceștia” (p. 44-45), iar Strabon atestă că la urmașii tracilor și la descendenții daci, „râvna pentru cele sfinte este la ei lucru de căpetenie” (G.VII.3)

Din arborele maiestuos al tracilor, au descins dacii („dak oi - mîncătorii de oi), iar apoi vlahii, așa cum recunosc mulțime de istorici, între care Katakalon Kekaumenos: „Vlahii sunt urmași ai bessilor deopotrivă”, în vreme ce W Thomashek și E Wolf, constată că „bessi sunt primii creștini ai Europei”.

145 ani de la proclamarea Independenței României

Creștinismul s-a mulat în mod perfect peste vechile credințe monoteiste ale dacilor, chiar cu un fel de „entuziasm”, dată fiind mulțimea mănăstirilor ce se aflau în tot Ardealul, până în Panonia, la venirea maghiarilor și apoi a sașilor.

Mulțime de cuvinte atestă contribuția castei preoțești a bessilor și dincolo de sudul Danubiului. Totemul lor era leonin, uneori lei afrontați, prezenți și în heraldica urbei, tot ca dovadă a legăturii cu „Bassileia Romania”. Din moment ce în părțile noastre nu trăiesc natural leii, este evident că ei ne vorbesc despre filiația directă cu altă împărăție, recte cea Romană, de unde și numele Țării noastre, ROMANIA și al monedei naționale, Leul. „Puțini știu - zice Părintele autor - că bessii din neamul anților au întemeiat Bizanțul și Bosforul, iar Constantin cel Mare avea în titulatură numele „Bassius”, că și succesorii: Justinian Sava Bassius, Mihail Leon Bessul etc. „În total, 14 împărați, romani și bizantini, au purtat numele Bassius”. Idem pentru sorgintea altor cuvinte: Biserica, de la „Besser ika” - ika însemnând casă, Bistrița - Bess terra - Bes za, (pământul zeilor), Băstinaș - bass tena - a ține de la bessii, desemnând pe locuitorii de pe lângă moșiile eclesiale din jurul templelor, reduse cu vremea la acele „cleje” pe care le aveau și le mai au bisericile azi ca terenuri. Deși am făcut studii de Filologie, am trecut pe lângă multe vocabule fără a le pătrunde total și ultim sorgintea, deoarece în deceniul 60 al secolului trecut, preocuparea principală a filologiei naționale era să probeze latinitatea limbii române, ca opunere slavismului. De aceea, o lecturare a alegațiilor Părintelui este și un regal deosebit de filologie, provocându-mi o justificată satisfacție profesională.

Cât despre Bistrița, am citit în anii studenției o lucrare a lui C. Giurăscu - „Istoria Transilvaniei”, în care vedea pentru „Bistrița” o origine slavă de la „bâstro, - oe” (repede), stadiu la care s-a rămas până nu foarte de mult. Nicolae Feier arată șapte numiri antice de „Bistro”, dintr-un timp când slavii nici nu se arătaseră în părțile noastre. De fapt, nici slavii și nici maghiarii, sașii mai târziu, nu au schimbat numele toponimelor și hidronimelor locale, preferând să le adapteze pronunției proprii.

Părintele profesor reamintește predilecția străveche, pentru înălțimi, a tuturor religiilor. Munții vestiți erau socotiți locul unde se odihnesc picioarele zeilor, adesea înconjurați de nori: za pad. Noi spunem „zăpadă”, iar „omățul” era acea altă zăpadă, impură, pe care au călcat-o picioarele oamenilor. Olimpul, Caucazul, Sinaiul, Araratul, aveau piscuri încoronate de zăpezi: „Cauca - ze” = Căciula zeilor (fiind mai multe caucaze europene)

Casta preoțească a bessilor, acest trib preoțesc, era „străveche și numeroasă, de mari postitori și pustnici, învățători, cârmuitori ai poporului, care nu puneau preț pe viața pământească, mâncând din case de lut ars și cu linguri de lemn ca în cazul Lissimah - Dromihete), slujind doar lui Dumnezeu, la altare, în vase mari de aur, asemenea leviților la evrei și druzilor de la celți” (apud Stavrinou: „Vitejiile preapiosului prinț Mihai Viteazul”).

Sunt atât de multe și indicibil de frumoase cele ce aș vrea să vi le împărtășesc, dragi cititori: despre cârjele noastre episcopale (cu Sf. Cruce împlântată în balaurii ce privesc Crucea cu teamă, afrontați), despre heraldica bistrițeană a leilor, asumată mai târziu de Iancu de Hunedoara, când a primit a fi comite al Bistriței, despre respectul otomanilor pentru Țările Române, ce n-au fost pašalâcuri, dată fiind filiația lor directă cu BASILEIA ROMANIA, căreia i se considerau moștenitori... Singură lectura proprie vă va permite, iubite cititoare/cititori, să intrați în acest regat al cunoașterii istorice care ni se oferă ca o grădină de frumuseți informaționale.

O trăsătură a tuturor lucrărilor Părintelui profesor este ceea ce acad. Mircea Păcurariu numea „lejeritatea stilului”, capacitatea de a transpoza gândul în cuvinte adecvate, având o argumentare informațională și filologică demnă de toată lauda. Ne dăm seama că dincolo de datele oferite, se află o imensă muncă de cunoaștere a tuturor surselor posibile, care permite apoi emiterea de aserțiuni ce trezesc un perpetuu interes din partea cititorului. Nu poți avea un astfel de potențial de selecție dacă nu ai, dincolo de aceasta, o bază extrem de extinsă de documente, din care să ai ce selecta.

145 ani de la proclamarea Independenței României

4

Istoria Bistriței este concepută concentric „lărgind mereu câmpul informațional al cititorului, fiecare undă având o riguroasă sistematizare, scopul final fiind „o ieșire în universalitate”.

N-aș vrea să pierdem memorabilele cuvinte ale lui Lucian Blaga despre Bistrița, demne de neuitare: „Bistrița, aici este adevăratul meu spațiu mioritic... Cât timp am stat în grădina mea de pe burg, în dealul Târgului, n-am putut bănuî nici în visele mele poetice că sălășluiesc aici, la Bistrița, pe un cimitir dacic de peste 3500 de ani... că dacii, a căror cenușă a fost găsită lângă grădina mea în vreo 40 de urne, au fost contemporani cu Moise, Profetul, și cu nu mai știu care dintre piramidele Egiptului, că ei au trăit aici, la Bistrița, cu câteva secole înainte de luptele de la Troia... Viața de aici, de la Bistrița e nespuse de frumoasă...”

Deși o cercetare istorică presupune un fel de rigiditate, dat fiind că timpul referențial este mereu paseist, în cazul distinsului autor bistrițean, aceasta nu se întâmplă. Este caracteristica celor mai buni scriitori, căci dincolo de cuvinte, cunoscătorii recunosc și pe oratorul religios de excepție de la amvon. Un alt artificiu stilistic sau mai curând altă potențialitate constă în umorul de calitate, de obicei situațional, de care Părintele se servește și pe care am apreciat-o ca o manifestare de inteligență și finețe a gândirii. Voi da în rândurile următoare un exemplu, spre a ne mai relaxa și noi, cititorii:

Domnia sa regretă și chiar se indignează împotriva unor manifestări arogante occidentale, cum ar fi obișnuința de a numi „GREC” tot ce e în Răsărit. Biserica Ortodoxă drept măritoare a Răsăritului e numită „greacă”, Imperiul Roman al Basileilor e „al grecilor”, cultura – „greacă”, Orfeu, Argonauții, sunt catalogați greci, deși mărturii clare atestă că au fost traci. Părintele dă o situație ilară, când o solie din partea împăratului Otto I al Imperiului romano-german a sosit la Constantinopol pentru a cere mâna fetei Împăratului N Foca. Exprimându-și aceia bucuria de a fi ajuns cu bine în „Imperiul grecilor”, au trezit mânia împăratului, care pur și simplu i-a dat afară, spunându-le că au greșit adresa și să meargă în altă parte la peșit, pe unde o fi acel... „Imperiul al grecilor”.

Conexiunile făcute cu scrierile interne și externe te fac mai bogat, după fiecare pagină parcursă. Fir roșu al prezentei lucrări este „sacralitatea” pe care o urmărește și o devoalează autorul. Toate pâraiele, râurile mai mici sau mai mari ale cugetării se revarsă cu solemnitate și putere în această „sacralitate”. Credința a fost mereu coloana vertebrală a neamului românesc, începând cu străbunii bessii, apoi în „credința drept-măritoare ortodoxă, centrată pe Sfânta și Dumnezeiasca Liturghie”.

Acest „telescop” al sacralității neamului nostru îl deosebește pe Părintele profesor Nicolae Feier de alți prezenți și poate viitori istorici. Cine admiră bolta cu făcliile veșnice ale constelațiilor e numit astronom, iar cel care admiră și el constelațiile, dar gândul îi aleargă dincolo de constelații și cugetă la puterea și gloria celui Care le-a creat, acela e un alt fel de om. Nu doar astronom, ci și gânditor, un philosophum, adică un adevărat iubitor de înțelepciune, care ne și luminează cunoașterea.

În relația cu ceea ce s-a realizat până acum în domeniul arheologiei și datelor istorice, distinsul autor nu polemizează decât foarte rar, doar pentru a restabili imperioase adevăruri, cum ar fi nevoia de a corecta că bessii n-au fost pecenegi (eroarea persistentă a lui Neagu Djuvara și unor străini) etc. Domnia sa pare să aibă ca țel ultim desăvârșirea celor ce le-am cunoscut, le aprofundează sau mai exact, cum am spus la începutul referențialului, deplasează în profunzimea timpului frontierele cunoașterii.

Dacă preoții tribuni din oastea lui Avram Iancu au trebuit să ia în mână lancia, singura modalitate de a convinge pe asupritorii lor, părintele poartă tot o lance, a Cunoașterii de nivel secol XXI, ceea ce este nu mai puțin eroic, nu mai puțin demn de admirație.

O sintetizare a activității și personalității Părintelui prof. Nicolae Feier o face în mod fericit, ca unul din prefațatori, dl. Augustin Zegrean - Președintele Curții Constituționale. „În existența unei comunități și a unei națiuni, sunt esențiale reperele spirituale, culturale, civice. Pentru comunitatea bistrițeană, părintele Nicolae Feier este un astfel de reper. Odată cu venirea domniei sale în municipiul Bistrița, s-a înregistrat o schimbare benefică pe toate coordonatele spirituale, iar efectele acesteia s-au

145 ani de la proclamarea Independenței României

extins dincolo de hotarele județene, fapt confirmat prin recunoașterea calităților sale intelectuale și scriitoricești la nivel național.”

Accederea în Academii cere timp și birocrație, dar pentru a fi un savant respectat nu se cere decât efortul propriu, solitar și perpetuu, cum avem exemplar în cazul de față. Va veni o vreme în care mulți se vor mândri că au trăit în vremea acestui preot și savant istoric, care face cinste culturii noastre locale și naționale, ridicându-ne pe toți din păruta noastră pauperitate și modestie față de alte neamuri ale pământului”.